

ФОРМАЛЬНА ОРГАНІЗАЦІЯ СИНТАКСИЧНИХ КОНСТРУКЦІЙ ІЗ МОДАЛЬНИМ ЗНАЧЕННЯМ МОЖЛИВОСТІ В СУЧАСНІЙ УКРАЇНСЬКІЙ МОВІ

У дослідженні акцентується увага на семантичних особливостях модального значення можливості. Саме спостереження за цією сферою мовленнєвої семантики є визначальними під час опису формальних особливостей досліджуваних синтаксичних конструкцій.

Ключові слова: *модальність, модальне значення, можливість, синтаксичні конструкції, семантичні варіанти.*

В исследовании акцентируется внимание на семантических особенностях модального значения возможности. Именно наблюдение за этой сферой предложной семантики является определяющим при описании формальных особенностей изучаемых синтаксических конструкций.

Ключевые слова: *модальность, модальное значение, возможность, синтаксические конструкции, семантические варианты.*

The study focuses on the semantic features of modal possibility value. Only surveillance of this area of sentence semantics is crucial in describing the formal features of the studied syntax.

Key words: *modality, modal value, opportunity, syntactic structure, semantic variations.*

Актуальна на сьогодні тенденція посилення уваги до семантичного аспекту організації речення зумовлює чимраз частіше звернення лінгвістів до категорії модальності як універсальної категорії, адже вона «належить до групи основних, центральних мовних категорій, що в різних формах виявляються в мовах різних систем» [5: 57], а також «відіграє велику роль для передачі різних відтінків значення комунікативних одиниць» [15: 13]. Незважаючи на тривалу історію свого опрацювання, модальність і дотепер у лінгвістичних студіях залишається ознакою реченнєвої одиниці, що отримує найбільш суперечливі тлумачення. Це поняття становить собою феномен, який, попри незаперечність свого існування в мові, постійно потребує чіткого визначення. Очевидно, різно-тлумачення виникають через те, що модальність є однією із найскладніших мовних категорій і водночас має універсальний характер, адже загально визнаним постає той факт, що лінгвісти завжди визнавали модальність невід'ємною ознакою будь-якого речення.

Існують різні погляди на сутність експлікаторів модального значення. Так, Є.О. Седельніков не вважав виразником модального значення речення окремі лексеми [13: 223] на зразок *могти, можна*. Крім того, не було єдності в поглядах на природу модального значення в конструкціях зі складеними присудками, зв'язковий компонент у яких представлено модальним дієсловом, за допомогою якого виражається відношення між суб'єктом та дією: їх поряд з граматичними одиницями із суб'єктивною та об'єктивною

модальністю зараховують до окремого типу, який називають «внутрішньо синтаксичною модальністю» (Г. Золотова) [7:151–153], «внутрішньою модальністю» (Л. Єрмолаєва) [5: 48], «предметною модальністю» (І. Пете) [11: 224–229], «вторинною модальністю» (І. Філіпповська) [17: 40–50] або визначали як специфічний спосіб оформлення модальності можливості (В. Панфілов, С. Небікова) [10: 17–18; 9: 40–41], а самі маркери модальності можливості кваліфікують як «предикати потенційності» (Ю. Степанов) [14: 114], «неактивні, статичні дієслова» (Н. Авілова) [1: 62], «імена відношень» (Е. Руднік) [12: 182], «модальні модифікатори» (П. Адамець, І. Федорова) [2: 90; 16: 6]. З огляду на усталену в українському мовознавстві традицію вважати дієслово *могти* таким, що виражає модальне значення, тобто маніфестує зв'язок між предметами та явищами об'єктивного світу, відносимо його до головного репрезентанта модальної семантики можливості.

Метою дослідження обрано синтаксичні конструкції з модальним значенням можливості, експлікатором якого виступають лексеми *могти* і *можна*. Вважаємо за необхідне визначити семантичний спектр відношень, які вони передають.

Звертає на себе увагу той факт, що багато дослідників відзначають властивість названих лексем посідати ядерну позицію в модальному мікрополі можливості [8: 49; 16: 6; 3: 29; 18: 48–49], а також надзвичайно високу продуктивність семантичного блоку *могти, можна + інфінітив*, напр.: *Така правда й щирість може дорого йому коштувати* (Іван Багряний); *Треба б тільки мати підійму, – зринуло в думці, – оту Архімедову підійму, що нею можна повернути й хід планети* (Іван Багряний).

Модальне дієслово *могти*, вжите у формі теперішнього часу, у поєднанні з неозначеною дієслівною формою недоконаного виду сигналізує про ситуацію, яка може тривати в теперішньому, у момент мовлення, напр.: *У цьому-бо може бути джерело колосальних трагедій і колізій* (Іван Багряний); *А в погребі коли є ще трохи на денці картоплі та буряків, то добре, бо може тільки півтора корінця й лежати від буряків та недогризена мишами шабатурка з-під моркви* (Євген Гуцало); *Та його вражало те, що такі речі можуть говоритися вголос і що хтось говорить про це відважно й прямо, та це й ось тут – у такому становищі!..* (Іван Багряний). На перший погляд, парадоксальність цього твердження (адже можливість завжди спрямована на майбутнє) згладжує факт, що в конструкціях такого зразка визначальним чинником творення модальності можливості виступає комунікативний, а саме – недостатня обізнаність мовця чи учасника ситуації з її реальними, що створює передумови для виникнення припущення про обставини перебігу ситуації.

Цікавим фактом є те, що з-поміж конструкцій ілюстративного матеріалу у значенні «теперішньої можливості» з модальними дієсловами поєднуються переважно неграничні дієслова, тобто такі, «які виражають дії, процеси та стани, що не передбачають досягнення своєї внутрішньої межі» та означають цілісну дію, процес чи стан [4: 225], напр.: *А також думав, що подібне багатство може вживатися із таким убозством лише у наших краях; хоч воно початок чогось великого і неосяжного, його поглинуть скелі, береги, земля* (Роман Андріяшик); *От не подумала б, що вас може цікавити це* (Оксана Іваненко); *Довго, приміром, мучили слова: «В українців гірка доля, як у негрів». Скільки я не мізував, що те може означати, так і не дійшов смислу* (Роман Андріяшик). У таких конструкціях ситуація можливості мислиться як така, що виникла в минулому, і продо-

вжує тривати до моменту мовлення (речення 1, 2) або до певного моменту в минулому (речення 3).

Проте трапляються й конструкції, у яких граматична форма теперішнього часу модального дієслова *могти* у сполученні з інфінітивом недоконаного виду може виражати дію, реалізація якої спрямована на майбутнє, напр.: *Відчував, що його огортає жах при згадці про те, що було, й перед тим, що може бути в цім безвихідді, в цім царстві садизму і сваволі* (Іван Багряний); *Думаю – піду подивлюся, – нарешті видавив він з себе, – бо чоловік може не знати, де тут добрий камінь, і потерпіти збитки* (Роман Андріяшик); *Чи ж ви знаєте, чого нам це може коштувати?* (Іван Багряний). Зазвичай, у таких реченнях функціонують інфінітиви непарновидових дієслів та задіяні окремі синтаксичні та стилістичні засоби: протиставлення (*те, що було, й те, що може бути*), співвіднесеність вищо-часових форм предикатів у складному реченні (*чоловік може не знати і потерпіти збитки*).

Природа досліджуваних утворень чіткіше проступає за умови їх порівняння з конструкціями, у яких предикативним центром ситуації можливості виступає сполучення теперішнього часу модального дієслова *могти* з інфінітивом доконаного виду, напр.: *Але що дурний – свят-свят, про небіжчиків так не годиться казати, – що дурний може вчинити з золотом?* (Роман Андріяшик); *При самій думці про той момент, який може прийти, його млоїло* (Іван Багряний); *Ми всі в боргу перед нашими батьками й нашою Батьківщиною. Тільки народ може поквитати наші борги* (Борис Антоненко-Давидович). Таке поєднання маркує реалізацію ситуації можливості в майбутньому часі. Оскільки доконаний вид дієслова вказує на цілісну, повністю завершену дію [4: 225], то синтаксична функція оформлення майбутнього часу видається цілком закономірною: нероздільність дії, її нерозривна зв'язність стає причиною усвідомлення її реалізації як належної до одного певного моменту – минулого або майбутнього. Аргументом на користь неможливості існування конструкції, в якій інфінітив доконаного виду в сполученні з модальним дієсловом позначає дію, що відбулася в минулому, є об'єктивна умова потенційності реалізації позначуваної ситуації, а отже – її здійсненності, що ще не трапилося, але може статися в будь-який момент. З-поміж досліджуваних конструкцій найбільшу продуктивність для вираження «майбутньої можливості» мають поєднання модального дієслова *могти* у формі теперішнього часу з початковою формою дієслів доконаного виду зі значенням завершення дії, напр.: *Чим може скінчитися бій одинокої, скаліченої, розтрошено, малої людини проти всього світу – проти світу зла, проти чорної великої ночі безглуздя й смерті?..* (Іван Багряний); *Але потерпав, що все це може одного дня закінчитися* (Роман Андріяшик); *Невідомо було, як довго може тривати оте листання паперів і вичікування, лише відомо було, що якоїсь хвилини все це може скінчитися і тоді...* (Іван Багряний) або з дієсловами, що виражають результативну дію, напр.: *При цьому також хтось із них, у відповідь на висловлений сторонньою особою жаль з приводу того, що, мовляв, дуже дешево за роботу взято (чотири літри олії!), кинув зауваження, що – (то нічого, бо автори можуть ще й доплатити та навіть віддати й частку свого життя, щоб тільки цю завису почепити!)* (Іван Багряний); *Тихий і замріяний юнак Давид, обвинувачений в сіонізмі, в приналежності до організації Палей-Сіон, весь час очікував цього моменту, але не їняв віри, що той момент прийде, що на нього може звалитися щось страшне* (Іван Багряний); *Але друга [можливість – С. Б.] не включала*

першою. Власне, тільки підтверджувала: тут **не можуть зробити** над ними «суду», бо відступають, а тому зроблять це десь в іншому місті (Іван Багряний).

В українській мові трапляються також синтаксичні одиниці, модальне значення можливості в яких експліковане за допомогою конструкції *могти в теперішньому часі + інфінітив доконаного виду*, що співвідноситься з часовим проміжком теперішнього і майбутнього часу або теперішнього і минулого. Між тим, такі утворення є нечисельними і позначають зазвичай повторювану, регулярну дію, напр.: *Вони якщо й бувають часом хоробрі, то тільки в великому гурті, коли **можуть** власним криком **заглушити** жах* (Іван Багряний); *Диви, яка молодиця губилась у Колобродях! А я, дурень, і не примітив. Вогонь! Станом колише, що й порядна дівка **може схватися*** (Роман Андріяшик).

Окрім інфінітива, при передачі модальності можливості модальне дієслово може сполучатися з інфінітивною формою *бути* та прикметником чи дієприкметником, напр.: *Він відчував, що саме тут **може бути нанесена** йому найтяжча **поразка**, яка може зломити його волю, – це замах на його віру в те, що найбільше цінив усе своє життя і за що тримався душою, як за рятівниче коло* (Іван Багряний); *Якщо під ногами були камери смертників, до яких Сергєєв стукав ногою, то той **етап** несподівано **може бути справді заключний і дуже короткий*** (Іван Багряний); *Справа не може бути байдужою також для власника лісів у Велдіжі, тасмне порозуміння з ним могло б пану старості значно полегшити здійснення вищезгаданого завдання* (Леонід Горак). Такі утворення, як і одиниці, де предикативним центром потенційної ситуації є поєднання модального дієслова *могти* в теперішньому часі з інфінітивом доконаного виду, виражають можливість, реалізація якої відбудеться в майбутньому. На відміну від цих речень, про зародження можливості в минулому і її протяжність на часовій осі до моменту мовлення свідчить сполучення *може + бути + безособова дієслівна форма на -но, -то*, напр.: *А що в тих паперах понаписувано – тепер навіть не цікаво й зовсім не важно. Там **може бути понаписувано** все, що завгодно, але те вже не має ніякого значіння* (Іван Багряний).

Уживання модального дієслова *могти* у граматичній формі минулого часу зумовлене, насамперед, правилом узгодження часів, що на рівні граматичної організації речення віддзеркалюється в кореляції часових форм дієслів-присудків (надто коли повідомлення стосується подій, що вже відбулися), проте на рівні логічної побудови синтаксичної конструкції виступають виразниками майбутнього часу, напр.: *Його кожної хвили **могли побачити** німці і, «як партизана», **зсікти геть на капусту** зі скоростріла* (Іван Багряний); *Не запам'ятавши, тепер дорікала собі, сповнюючись відчаєм, наче від того, якби **могла поглянути** у вікно материнієї палати, залежало щось дуже важливе, таке, що могло зарадити, допомогти, врятувати...* (Євген Гуцало); *На околиці була менша загроза від бомб, але більша від людей – отих одягнутих у мундири людей, що **могли з'явитися** кожену мить з того чи того боку й що зустрічі з ними кожен боявся, як вогню* (Іван Багряний). Тотожне значення мають конструкції з предикативним центром *могти* у формі минулого часу + *бути* + прикметник, напр.: *Така-бо зустріч **могла бути небезпечною** для них* (Іван Багряний); *А це страшна річ, – людина могла просидіти рік, витерпіти всі муки, відкинути всі обвинувачення та й **бути неуразливою**, і раптом через одне слово, сказане в камері й доведене до вух слідчого, дістати статтю й спастися безповоротно* (Іван Багряний).

Від проаналізованих варто відмежувати інший семантичний варіант конструкції *могти у формі минулого часу + інфінітив доконаного виду*, такий, що виражає значення «бути спроможним зробити що-небудь». Такі утворення позначають спроможність, здатність суб'єкта здійснити певну дію в минулому і маркують дію як реальну, а не як потенційну, тобто не є репрезентантами модального значення можливості, напр.: *У хаті стало видно, вона могла розрізніти найдрібніші візерунки на килимах, що ними обвішано було стіни* (Валерій Шевчук); *Звідкля й як ті жінки могли так блискавично швидко зорієнтуватися, куди завезено їхніх чоловіків, синів, батьків, і як розшукати цю тюрму?! (Іван Багряний); Не говоріть дурниць. Що вам могли поставити найдикиші обвинувачення – це нормально і в порядку* (Іван Багряний).

Конструкції, побудовані за схемою *могти в минулому часі + інфінітив недоконаного виду*, теж маркують потенційність, здатність процесуальної дії реалізуватися за певних умов, напр.: *Він іще трохи полежав, подивився, як замовкали одна по одній зенітки і розбігалась обслуга, подивився на кам'яну постать над собою, в якій вже одлетіла голова, а тоді враз і собі курнув геть. Далі, далі, далі від цього місця! Не від бомб, ні. Від цього місця, де могли його шукати, де могли бути десь поблизу «свої»* (Іван Багряний); *Але в дійсності, в усій своїй трагічній повноті й специфічності така дія могла відбуватися й відбувалася лише на певній території й лише на тлі надзвичайної епопеї певного народу (може, навіть як вивершення тієї епопеї)* (Іван Багряний).

Високою частотністю характеризується і модальне слово *можна*. За влучним спостереженням І. Федорової, продуктивність його вживання зумовлена тим, що ця лексема «має досить ємну модальну семантику і є стилістично нейтральною» [16: 35]. Сфера функціонування модального слова *можна* – це, насамперед, безособові речення, у яких дія чи процес зображуються як такі, що не залежать від суб'єкта, а також такі конструкції, формальна організація яких не передбачає обов'язкової наявності суб'єкта дії, напр.: *Через день, це було вранці, Дарія Олександрівна згадала: близько самого прислону, над струмком, zostалися невиконані бурячки. Як вона про них забула? – можна зварити борщ і недужій pomoжеться* (Василь Барка) – *Дарія Олександрівна може зварити борщ; Вона гостро роздивляється, куди можна тікати, он, хоч крізь проламіну в паркані – недалеко* (Василь Барка) – *куди вона може втікти; Щоправда, можна збудувати замість розбірного будиночка звичайнісінький курінь, але тоді візьміть із собою метрів з десяток непромокальної матерії покрити зверху курінь, щоб під час дощу курінь не протікав* (Остап Вишня) – *хтось може збудувати замість розбірного будиночка курінь*.

Поєднання предикатива *можна* з різними видовими формами інфінітива зумовлено тими самими законами, що й утворення конструкцій *може + неозначена форма дієслова*: якщо мовець наголошує на цілісності чи одноразовості здійснення дії, він послуговується інфінітивом доконаного виду, напр.: *А потім западає тиша, і з її дна можна зазирнути лише примружене око зірки, яка зазирає вниз* (Євген Гуцало); *Тоді біль швидко проходив, а за копійку можна було купити у Масія аж чотири цукерки і вже смакувати до самого вечора* (Олександр Довженко); *Улянка уважно записала на клаптику паперу, де і які дерева можна зрубати* (Олесь Донченко); за умови, коли на передній план зображення виходить тривалість дії, процесу чи її повторюваність, мовець користується моделлю *можна + інфінітив недоконаного виду*, напр.: *Отже, на тязі можна стояти. Але стояти, як ви знаєте, можна й на вулиці, і в кімнаті можна сто-*

яти, і на стільці, і на столі ми стоїмо (Остап Вишня); *Річка там не те, що в нас, жабі по коліно, а широка, з піщаним дном, раків повно, кишать, руками можна ловить* (Віктор Близнець); *Тоді повертаюся до свого: вірити наділенім владою можна принаймні через п'ятдесят років після їх смерті* (Роман Андріяшик).

Лінгвісти констатують також тенденцію конструкції *можна* + інфінітив до позначення модальної семантики зовнішньої можливості [16: 35]. Критичне переосмислення цієї позиції дає право твердити, що вживання такої конструкції продиктоване: а) прагненням мовця сконцентрувати увагу на факторах об'єктивного світу, що сприяють реалізації потенційної ситуації як більш значущої порівняно з чинниками, що витікають з внутрішнього світу суб'єкта дії, напр.: *Роман горів, як радісна свічка надії й безмежної віри в їхнє велике, героїчне призначення, ради якого можна терпіти все* (Іван Багряний) – важливість призначення – той фактор, що детермінує здатність Романа терпіти; *Та ми вже стільки напаскудили природі, що можна тільки дивуватися з її терплячості* (Володимир Дрозд) – об'єктивний закон захисної реакції на негативну дію визначає здивування з приводу бездіяльності природи; *Виказав, значить, москвофільську, а між радикалами шепіт, мовляв, можна його і у верховоди брати* (Роман Андріяшик) – відповідність політичних уподобань певній програмі уможлиблюють кар'єрний ріст; б) потенційною здатністю зміни суб'єкта можливої ситуації без зміни сутності й умов реалізації потенційної ситуації, напр.: *А скажіть, будь ласка, в Хабаровську можна ходити по вулицях? Безпечно?* (Іван Багряний) – будь-хто може ходити вулицями Хабаровська; *Це був злий бог, якого можна було бачити і не бачити, якого можна було чути і не чути, але його присутність ніяк не можна було пояснити, бо вона була така, що не піддавалася осмисленню і розчленуванню, як прокляття* (Роман Андріяшик) – будь-хто може бачити і не бачити, чути і не чути бога, але ніхто не може пояснити його присутність; *Трохи роздумалося, в небі повисло біле-біле сонце; на нього можна було дивитися скільки завгодно – воно анітрішки не сліпило* (Віктор Близнець) – будь-хто може споглядати таке сонце.

Між тим, сполучення модального дієслова (*з)можти* у формі майбутнього часу з інфінітивом сигналізує про потенційно можливу дію, яка відбудеться в майбутньому, часто не наголошуючи на проблемності її реалізації, напр.: *Можуть зітерти його тіло на порох, але не зможе ніхто зітерти на порох його душі, не зможе зігнати її з цієї землі* (Іван Багряний); *Іван же лишатиметься до неї уважливий та чулий, але тільки на смертному ложі зможе виміряти силу її відданості* (Валерій Шевчук).

На встановлення семантичного різновиду модального значення можливості в реченевій конструкції мають неабиякий вплив граматичні категорії способу та часу дієслова, які притаманні інфінітивному та модальному компонентові предиката відповідно. Реалізація цих граматичних категорій впливає не лише на спосіб формального вираження значення потенційності, але й визначає семантичні варіанти модальності можливості. Порівняльний аналіз функціонування модальних лексем *можти* і *можна* засвідчує зближення їхнього семантичного потенціалу, що доводять їхня синоніміїність на рівні змістової організації речення та почасти взаємозамінність на рівні формальної структури.

Отже, у мовознавчих розвідках різних періодів лінгвісти акцентували на семантичних особливостях модального значення можливості, оминаючи увагою способи перетворення можливої ситуації на реальну. Проте, саме спостереження за цією сферою речен-

невої семантики є визначальними при описові формальних особливостей досліджуваних синтаксичних конструкцій. З огляду на здійснене спостереження можемо стверджувати, що співвіднесеність актуальної і потенційної ситуацій може бути встановлена мовцем як а) поступова еволюція дійсної ситуації зі зміною або без зміни її компонентів, унаслідок якої уможливорюється потенційна, б) черговий етап розвитку подій, коли одна приходить на зміну іншій, в) активізація цілеспрямованих намірів учасників дійсної ситуації перетворити її, г) втрата учасниками реальної ситуації здатності підтримувати її перебіг, д) реалізація випадкового збігу різних чинників.

ЛІТЕРАТУРА

1. Авилова Н. С. Вид глагола и семантика глагольного слова : [монографія] / Н. С. Авилова. – М., 1976. – 328 с.
2. Адамец П. К вопросу о модификациях (модальных трансформациях) со значением необходимости и возможности / П. Адамец / *Československá rusistka*. – 1968. – Т. XIII. – № 2. – С. 90.
3. Будильцева М. Б. Выражение модальных значений возможности и предположительности в русском и испанском языках : дис. ... канд. филол. наук: 10.02.01, 10.02.05 / Марина Борисовна Будильцева. – М., 1984. – С. 29.
4. Вихованець І. Р. Теоретична морфологія української мови : академ. граматики укр. мови / І. Вихованець, К. Городенська ; [за ред. І. Вихованця]. – К. : Унів. вид-во «Пульсари», 2004. – С. 225.
5. Виноградов В.В. Избранные труды. Исследования по русской грамматике / В. В. Виноградов. – М. : Наука, 1975. – 559 с.
6. Ермолаева Л. С. Понятие модальности в современной лингвистике / Л. С. Ермолаева // *Лингвистика и методика в высшей школе*. – М., 1978. – Вып. 8. – С. 48.
7. Золотова Г. А. Очерк функционального синтаксиса русского языка : [монографія] / Г. А. Золотова. – [2-е изд.]. – М. : УРСС, 2005. – 352 с.
8. Островерхая И. В. Средства выражения модального значения возможности в романе Л. Н. Толстого «Анна Каренина» : дис. ... канд. филол. наук : спец. 10.02.01 / Ирина Владимировна Островерхая. – Калининград, 2004. – С. 49.
9. Небыкова С. И. Модальность предложений с зависимым инфинитивом (значения возможности и необходимости) : [учеб. пособ.] / С. И. Небыкова. – М., 1981. – С. 17-18.
10. Панфилов В. З. Категория модальности и ее роль в конструировании структуры предложения и суждения / В. З. Панфилов // *Вопросы языкознания*. – 1977. – № 4. – С. 41-47.
11. Пете И. Типы синтаксической модальности в русском языке / И. Пете // *Studio slavica*. – Т. 16, № 3–4. – Budapest, 1970. – С. 224-229.
12. Рудник Э. Я. К вопросу о семантике конструкций с модальными глаголами и предикативами / Э. Я. Рудник // *Типология конструкций с предикатными актантами* : [сб. ст. / отв. ред. В. С. Храковский]. – Л. : Наука, 1985. – С. 182.
13. Седелников Е. А. О грамматических категориях простого предложения в современном русском языке / Е. А. Седелников // *Исследования по современному русскому*

язьку : [сб. ст., посв. памяти проф. Е. М. Галкиной-Федорук / под ред. Т. П. Ломтева]. – М. : Изд-во Моск. ун-та, 1970. – С. 223.

14. Степанов Ю. С. Имена. Предикаты. Предложения (семиологическая грамматика): [монография] / Степанов Ю. С. – М. : Наука, 1981. – 360 с.

15. Ткачук В. М. Категорія суб'єктивної модальності : [монографія] / В. М. Ткачук ; [наук. ред., передмова докт. філол. наук, проф. А.П. Загнітка]. – Тернопіль : Підручники й посібники, 2003. – 240 с.

16. Федорова И. Р. Модальность возможности в современном русском языке (на материале газет) : [учеб. пособ.] / И. Р. Федорова. – Калининград, 2000. – 85 с.

17. Филипповская И. А. Модальность предложения : [науч. пособ. / И. А. Филипповская. – Душанбе, 1978. – 51 с.

18. Шинкарук В. Категорії модусу і диктуму у структурі речення : монографія / В. Шинкарук. – Чернівці : Рута, 2002. – 272 с.

УДК 811.11

Боцман А.В.
(Київ, Україна)

АНАЛІТИЧНІ ФУТУРАЛЬНІ ФОРМАНТИ У СУЧАСНИХ ГЕРМАНСЬКИХ МОВАХ

Стаття присвячена проблемі функціонування аналітичних футуральних форм у західногерманських та північногерманських мовах. Порівнюється склад часових формантів форм, які перебували в умовах контактної взаємодії. Аналізується вплив футуралізуючих чинників на аналітичні та синтетичні форми.

Ключові слова: західногерманські мови, північногерманські мови, аналітичний формант, футуралізуючий чинник.

Статья посвящена проблеме функционирования аналитических футуральных форм в западногерманских и северогерманских языках. Сравнивается состав временных формантов языков, которые находились в условиях контактного взаимодействия. Анализируется влияние футурализующих факторов на аналитические и синтетические формы.

Ключевые слова: западногерманские языки, северогерманские языки, аналитический формант, футурализующий фактор.

The article is dedicated to the problem of analytical future form functioning in West-Germanic and North-Germanic languages. The content of temporal formants is compared, taking into consideration the languages of contact interaction. The influence of futuralsing factors on analytical and synthetical forms is analyzed.

Key words: West-Germanic languages, North-Germanic languages, analytical formant, futuralsing factor.

© Боцман А.В., 2012